

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

18164

سید
میرزا

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات فارسی

« تحلیل روانشناختی شخصیت های آثار منیر و روانی پور »

از:

معصومه صادقی رودسری

استاد راهنما:

دکتر فیروز فاضلی

استاد مشاور:

دکتر علی تسلیمی

۱۳۸۸ / ۵ / ۲۸

آذر ۱۳۸۸

۱۴۱۷۴۲

تقدیم به « فائزہ »

شادیم

ہمرازم

مشوقم

خواہرم

تقدیر و تشکر

سپاس خداوندی را که سخنوران از ستودن او عاجزند ، حسابگران از شمارش نعمت های او ناتوان و تلاشگران از ادای حق او

درمانده اند ، خدایی که افکار ژرف اندیش ، ذات او را نمی توانند درک کنند. « امام علی (ع) »

انجام این پایان نامه با همراهی و همکاری عزیزان زیر به ثمر رسید . ابتدا از خانواده عزیزم که در طی نگارش این پایان نامه

مشوق و همراه من بودند قدردان و سپاسگزارم.

از استاد بزرگوار و گرامی ، جناب آقای دکتر فیروز فاضلی که سرپرستی پروژه را بر عهده داشتند و در گذراندن و نگارش آن

از راهنمایی های ارزنده و بی دریغشان ، نهایت استفاده را بردم ، کمال تشکر و قدردانی را دارم .

از مشاور بزرگوار ، جناب آقای دکتر علی تسلیمی که راهنمایی های ایشان در طول انجام کار ، گره گشای مشکلات بود ،

نهایت سپاسگزاری را ابراز می دارم .

برخود گوارا می دانم که از دوستان عزیز، خانم ها حورا قهرمانی، حرمت مصلح واکرم طالقانی به دلیل همراهی ها و

دلگرمی هایشان ، تشکر کنم .

از اعضای هیأت علمی ، مدیریت محترم و استادان گروه زبان و ادبیات فارسی دانشکده علوم انسانی دانشگاه گیلان که در

طول تحصیل ، از کلاس ها و مشاوره هایشان استفاده بردم ، تقدیرمی نمایم .

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
۱	چکیده فارسی
۲	چکیده انگلیسی
فصل اول : کلیات تحقیق	
۴	مقدمه
۴	۱-۱. بیان مسأله ، ضرورت و اهداف پایان نامه
۵	۲-۱. روش تحقیق
۵	۳-۱. پیشینه تحقیق
۷	۴-۱. موانع و مشکلات تحقیق
۷	۵-۱. مختصری درباره زندگی ، آثار و سبک منیرو روانی پور
۷	۱-۵-۱. خانواده منیرو روانی پور
۸	۲-۵-۱. آثار منیرو روانی پور
۹	۳-۵-۱. شیوه و سبک منیرو روانی پور
۱۰	۴-۵-۱. منیرو روانی پور ، مدافعی برای حقوق زنان
فصل دوم : تئوری تحقیق	
۱۴	مقدمه
۱۴	۱-۲. تحلیل روانشناختی (نقد روانشناسانه)
۱۶	۲-۲. فصول مشترک ادبیات و روانشناسی
۱۷	۳-۲. اتهامات و سوء تعبیرهای پیرامون رویکرد روانشناختی
۱۸	۴-۲. شخصیت و جایگاه آن در ادبیات داستانی
۱۹	۵-۲. ارتباط با سایر عناصر داستان
۱۹	۱-۵-۲. شخصیت و زاویه دید
۱۹	۲-۵-۲. شخصیت و درون مایه
۱۹	۳-۵-۲. شخصیت و طرح
۲۰	۶-۲. گذری بر بعد روانی شخصیت
فصل سوم : خلاصه آثار منیرو روانی پور	
۲۲	مقدمه
۲۲	۱-۳. خلاصه رمان اهل غرق
۲۵	۲-۳. کتاب زن فرودگاه فرانکفورت
۲۵	۱-۲-۳. خلاصه داستان کافه چی
۲۶	۲-۲-۳. خلاصه داستان ماریا

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
۲۶ ۳-۲-۳. خلاصه داستان مانا
۲۶ ۴-۲-۳. خلاصه داستان فرو پاشی
۲۶ ۵-۲-۳. خلاصه داستان دریاچه
۲۷ ۶-۲-۳. خلاصه داستان زن فرودگاه فرانکفورت
۲۷ ۷-۲-۳. خلاصه داستان دیدار
۲۷ ۸-۲-۳. خلاصه داستان کشتی شکستگان
۲۸ ۹-۲-۳. خلاصه داستان دلدادگان نامی ندارند
۲۸ ۱۰-۲-۳. خلاصه داستان سه زن
۲۹ ۱۱-۲-۳. خلاصه داستان گل‌های ماگنولیا
۲۹ ۱۲-۲-۳. خلاصه داستان ملاقات ویژه
۲۹ ۳-۳. خلاصه کتاب سفید برفی
۳۰ ۴-۳. خلاصه رمان دل فولاد
۳۱ ۵-۳. کتاب کنیزو
۳۱ ۱-۵-۳. خلاصه داستان کنیزو
۳۱ ۲-۵-۳. خلاصه داستان شب بلند
۳۲ ۳-۵-۳. خلاصه داستان آبی‌ها
۳۲ ۴-۵-۳. خلاصه داستان مانا مانای مهربان
۳۲ ۵-۵-۳. خلاصه داستان پرشنگ
۳۳ ۶-۵-۳. خلاصه داستان مشنگ
۳۳ ۷-۵-۳. خلاصه داستان جمعه خاکستری
۳۳ ۶-۳. کتاب نازلی
۳۳ ۱-۶-۳. خلاصه داستان رعنا
۳۴ ۲-۶-۳. خلاصه داستان شیوا
۳۵ ۳-۶-۳. خلاصه داستان نازلی
۳۶ ۷-۳. کتاب سیریا سیریا
۳۶ ۱-۷-۳. خلاصه داستان دی یعگوب
۳۷ ۲-۷-۳. خلاصه داستان منو
۳۷ ۳-۷-۳. خلاصه داستان ماکو
۳۸ ۴-۷-۳. خلاصه داستان سیریا سیریا
۴۰ ۵-۷-۳. خلاصه داستان چندین هزار و یک شب
۴۰ ۶-۷-۳. خلاصه داستان و دیگر تمام شد
۴۱ ۸-۳. خلاصه رمان کولی کنار آتش

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
	فصل چهارم : تحلیل روانشناختی شخصیت های داستانی
۴۵	مقدمه
۴۵	۴-۱. طبقه بندی شخصیت ها بر اساس نقش آفرینی آنها در داستان
۴۵	۴-۱-۱. زنان مهجور، ستم دیده و بیوه
۴۶	۴-۱-۱-۱. شاهد مثال
۴۶	۴-۱-۱-۲. شاهد مثال
۴۶	۴-۱-۱-۳. شاهد مثال
۴۶	۴-۱-۱-۴. شاهد مثال
۴۶	۴-۱-۱-۵. شاهد مثال
۴۷	۴-۱-۲. زنان تهی و ناکام از عشق
۴۷	۴-۱-۲-۱. شاهد مثال
۴۷	۴-۱-۲-۲. شاهد مثال
۴۷	۴-۱-۲-۳. شاهد مثال
۴۸	۴-۱-۲-۴. شاهد مثال
۴۸	۴-۱-۳. کودکان و نوجوانان
۴۹	۴-۱-۳-۱. شاهد مثال
۴۹	۴-۱-۳-۲. شاهد مثال
۴۹	۴-۱-۳-۳. شاهد مثال
۴۹	۴-۱-۳-۴. شاهد مثال
۴۹	۴-۱-۳-۵. شاهد مثال
۴۹	۴-۱-۳-۶. شاهد مثال
۴۹	۴-۱-۴. پیرزن ها و عجوزها
۵۰	۴-۱-۴-۱. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۴-۲. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۴-۳. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۴-۴. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۴-۵. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۴-۶. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۵. شخصیت های سنتی و کلاسیک
۵۰	۴-۱-۵-۱. شاهد مثال
۵۰	۴-۱-۵-۲. شاهد مثال
۵۱	۴-۱-۵-۳. شاهد مثال
۵۱	۴-۱-۶. شخصیت های واقعی - تاریخی یا توهمی - تاریخی

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
۵۱	۷-۱-۴. موجودات فرا واقعی
۵۱	۱-۷-۱-۴. شاهد مثال
۵۱	۲-۷-۱-۴. شاهد مثال
۵۱	۳-۷-۱-۴. شاهد مثال
۵۲	۴-۷-۱-۴. شاهد مثال
۵۲	۸-۱-۴. شخصیت مردان
۵۳	۲-۴. بررسی رویکردهای روانشناختی نوشتن و نقاشی کردن در آثار منیرو روانی پور
۵۳	۱-۲-۴. اهمیت روانی نوشتن و نقاشی کردن
۵۴	۲-۲-۴. ارتباط دو پدیده نوشتن و نقاشی کردن با شخصیت های داستانی آثار منیرو روانی پور
۵۵	۱-۲-۲-۴. شاهد مثال
۵۵	۲-۲-۲-۴. شاهد مثال
۵۵	۳-۲-۲-۴. شاهد مثال
۵۵	۴-۲-۲-۴. شاهد مثال
۵۵	۵-۲-۲-۴. شاهد مثال
۵۵	۶-۲-۲-۴. شاهد مثال
۵۶	۳-۴. نگاهی روانکاوانه به عشق و جلوه های آن در آثار منیرو روانی پور
۵۶	۱-۳-۴. اهمیت و جایگاه عشق
۵۷	۲-۳-۴. جلوه های عشق در آثار منیرو روانی پور
۵۸	۳-۳-۴. بررسی رویکرد روانشناختی آنیما و آنیموس در آثار منیرو روانی پور
۶۰	۱-۳-۳-۴. علاقه به سیگار کشیدن
۶۰	۱-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۰	۲-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۰	۳-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۰	۴-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۰	۵-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۱	۶-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۱	۷-۱-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۱	۲-۳-۳-۴. تنهایی ، ولگردی و کولی گری
۶۱	۱-۲-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۱	۲-۲-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۱	۳-۲-۳-۳-۴. شاهد مثال
۶۱	۴-۲-۳-۳-۴. شاهد مثال

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
۶۲	۵-۳-۴: غرایز اروس و تاناتوس در آثار منیرو روانی پور
۶۵	۴-۴: بررسی رویکرد روانشناختی رنگ در آثار منیرو روانی پور
۶۵	۴-۴-۱: تاریخچه رنگ
۶۶	۴-۴-۲: روانشناسی رنگها
۶۷	۴-۴-۳: روانشناسی عملکردی رنگها در کلیت آثار منیرو روانی پور
۶۸	۴-۴-۴: بررسی رنگ در کلیت آثار منیرو روانی پور
۶۸	۴-۴-۴-۱: جفت اول
۶۸	۴-۴-۴-۲: جفت دوم
۶۸	۴-۴-۴-۳: جفت سوم
۶۸	۴-۴-۴-۴: جفت چهارم
۶۹	۵-۴: بررسی رویکرد روانشناختی اعداد در کلیت آثار منیرو روانی پور
۷۰	۴-۵-۱: نگاهی بر تاریخچه عدد و علم الاعداد
۷۰	۴-۵-۲: بعد روانشناختی اعداد
۷۱	۴-۶: رویکرد روانکاوانه به خواب، شوق به جاودانگی و هراس از مرگ
۷۱	۴-۶-۱: اهمیت بحث خواب، مرگ و جاودانگی
۷۴	۴-۷: بررسی رویکرد روانشناختی روایت از منظر راوی کودک و نوجوان در آثار منیرو روانی پور
۷۷	۴-۸: بررسی رویکرد روانشناختی دورن گرایی و برون گرایی در آثار منیرو روانی پور
۷۸	۴-۸-۱: ادبیات اقلیمی جنوب و بهره گیری از مایه های فولکوریک
۸۱	۴-۸-۱-۱: واژه های بومی
۸۲	۴-۸-۱-۲: ترانه های بومی
۸۲	۴-۸-۱-۳: داستان ها و افسانه ها
۸۲	۴-۸-۱-۴: عقاید بومی و آداب و رسوم
۸۳	۴-۸-۲: در هم آمیختگی مرزهای خیال و واقعیت در آثار منیرو روانی پور
۸۵	پی نوشت

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۸۹	مقدمه
۸۹	۵-۱: خلاصه مطالب و نتیجه گیری
۸۹	۵-۱-۱: تقسیم بندی شخصیت های داستانی آثار منیرو روانی پور
۹۰	۵-۱-۲: بررسی رویکردهای روانشناختی در آثار منیرو روانی پور
۹۰	۵-۱-۲-۱: نگاهی روانکاوانه به دو پدیده نوشتن و نقاشی کردن در آثار منیرو روانی پور
۹۰	۵-۱-۲-۲: نگاهی روانکاوانه به عشق و جلوه های آن در آثار منیرو روانی پور

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
۹۰	۱-۲-۲-۱-۵. کهن الگوهای مطمح نظر یونگ
۹۰	۲-۲-۲-۱-۵. شواهد وجود کهن الگوی آنیموس در آثار منیرو روانی پور
۹۱	۳-۲-۲-۱-۵. بررسی غرایز اروس و تاناتوس در آثار منیرو روانی پور
۹۲	۳-۲-۱-۵. بررسی رویکرد روانشناختی رنگ در آثار منیرو روانی پور
۹۲	۱-۳-۲-۱-۵. جفت اول
۹۲	۲-۳-۲-۱-۵. جفت دوم
۹۲	۳-۳-۲-۱-۵. جفت سوم
۹۲	۴-۳-۲-۱-۵. جفت چهارم
۹۳	۴-۲-۱-۵. بررسی رویکرد روانشناختی اعداد در کلیت آثار منیرو روانی پور
۹۴	۵-۲-۱-۵. رویکرد روانکاوانه به خواب ، شوق به جاودانگی و هراس از مرگ
۹۴	۶-۲-۱-۵. بررسی رویکرد روانشناختی روایت از منظر راوی کودک و نوجوان در آثار منیرو روانی پور
۹۵	۷-۲-۱-۵. بررسی رویکردهای روانشناختی درون گرایی و برون گرایی در آثار منیرو روانی پور
۹۵	۱-۷-۲-۱-۵. ادبیات اقلیمی جنوب و بهره گیری از مایه های فولکلوریک در آثار منیرو روانی پور
۹۶	۲-۷-۲-۱-۵. در هم آمیختگی مرزهای خیال و واقعیت در آثار منیرو روانی پور
۹۸	۲-۵. پیشنهادها
۹۹	منابع و مأخذ

فهرست نمودار

صفحات	عناوین
۸۹	نمودار ۱-۵. تقسیم بندی شخصیت های داستانی آثار منیرو روانی پور
۹۰	نمودار ۲-۵. کهن الگوهای مطمح نظر یونگ
۹۲	نمودار ۳-۵. نتیجه گیری روانشناسی عملکردی لوشر در آثار منیرو روانی پور

عنوان : تحلیل روانشناختی شخصیت های آثار منیرو روانی پور

نام دانشجو : معصومه صادقی رودسری

منیرو روانی پور ، از جمله زنان نویسنده ای است که در دهه شصت شمسی ، در فضای مردانه ادبیات داستانی ایران درخشید و آثاری با حس و حال بومی و غریب نوشت که با استقبال مخاطبان رو به رو شد .

در دهه تلخ شصت ، نویسندگانی چون او از تک صداهایی بودند که رنج و تنهایی زن ایرانی را هنرمندانه و جسورانه فریاد کشیدند.

آثار منیرو روانی پور به رغم اهمیت فراوان ، تا به حال از دیدگاه روانشناختی مورد توجه جدی پژوهشگران قرار نگرفته است. از آنجا که مطالعه آثار منیرو روانی پور ، نکات کلیدی و ارزشمندی از کارکردهای روانشناختی را به دست می دهد ، در این پایان نامه ، کوشیده ایم تا آن را از جهات مختلف روانشناختی ، مورد ارزیابی قرار دهیم .

در پایان نامه حاضر ، با استفاده از روش تحلیلی ، نخست تمامی آثار موجود نویسنده ، مورد بررسی و مطالعه قرار می گیرد ؛ سپس با بیرون آوردن مشخصه های داستانی آثار او به تحلیل شخصیت های داستانی در کلیت آثار منیرو روانی پور پرداخته می شود . این مباحث با زبان و ساختار داستانی آثار منیرو روانی پور انطباق داده می شود و در نهایت ، گوشه ای از شخصیت او را که در هاله ای از ابهام قرار دارد ، آشکار می سازیم .

کلید واژه : منیرو روانی پور ، دیدگاه روانشناختی ، آثار منیرو روانی پور ، شخصیت .

Abstract

Title : Psychological analysis of characters in Moniro Ravani-pour's works

Student name : Masoume sadeghi Roudsari .

Moniro Ravani-pour is among those woman writers that were propounded in the manly atmosphere of fable literature in ۱۳۶۰'s (Iranian solar calendar). In her works she used native language and she wrote in such a strange mood that by itself attracted the readers' attention.

In the bitter ۱۳۶۰'s, writers like Ravani-pour that tried to show the distress and loneliness of Iranian woman, were in minority.

In spite of great significance, so far her works haven't brought under serious consideration from the psychological point of view. Since the study on her works will reveal some valuable points in psychological functions, in present thesis it is tried to investigate her works from different psychological aspects.

To do this, first and foremost all of her works have been studied by research method, and then by extracting fictional characteristics in her works, the characters in her works have been analyzed. These discussions have been adjusted with the language and structure of Ravani-pour's works and as a result a part of her personality that is somehow ambiguous, will revealed to us.

key words : Moniro Ravani-pour , psychological point of view , Moniro Ravani-pour's works, characters

فصل اول

کلیات تحقیق

این کار تحقیقی ، حاصل تأملی در برخی از پرسش های ذهنی است ؛ پرسش هایی که پیچیده و چند سویه هستند و پاسخ دادن به آنها آسان نیست .

آیا میان متن و روان آدمی همانندی و پیوندی وجود دارد ؟ و به تبع آن می توان پلی ارتباطی میان ادبیات (هنر) و روانشناسی برقرار کرد ؟ آیا شخصیت های داستانی می توانند بازگو کننده روان و ذهن خالق خود باشند و با تأثیر پذیری از قلم خالق خود ، دنیای درونی و کارکردهای روانی ذهن او را به مخاطبان نشان دهند ؟ . . .

این پرسش ها ، نمونه هایی از پرسش های بی شماری هستند که نقد ادبی روانشناختی با آنها رو به رو است .

بررسی یک اثر ادبی از دیدگاه روانشناختی ، فواید و نکات کلیدی قابل توجهی را به دست می دهد . مطالعه آثار منیرو روانی پور از دیدگاه روانشناختی ، ما را به دنیای درونی خالق آثار می برد و سبب می گردد که بتوانیم میان ذهن و روان نویسنده با آثار و قلم او ارتباطی عمیق بیابیم . این ارتباط دو سویه باعث می شود که هر چه بیشتر با ذهن و روان نویسنده آشنایی پیدا کنیم و بتوانیم به یک چشم انداز روانشناختی از شخصیت خود نویسنده نیز ، دست یابیم .

۱-۱. بیان مسأله ، ضرورت و اهداف پایان نامه

آثار منیرو روانی پور ، از آثار ارزشمند ادبیات داستانی معاصر به حساب می آید . این آثار به رغم اهمیت فراوان ، تا به حال مورد توجه جدی محققان و پژوهشگران ، به ویژه از دیدگاه روانشناختی قرار نگرفته است .

در بسیاری از داستان ها ، زبان و قلم نویسنده به شیوه رئالیسم جادویی دیده می شود و ابهام در آن ، حرف اول را می زند . این موضوع باعث می شود که گاه خوانندگان کمتر بتوانند با آثار او ارتباط نزدیکی پیدا کنند ؛ اما سفر به عمق متن ، عامل کشف مفهوم و پیام اصلی آن می شود . در هر حال ، آثار منیرو روانی پور ، از جایگاه والایی در ادبیات داستانی برخوردار است . اهمیت این آثار ، از یک سو به خاطر زن بودن نویسنده مورد توجه است ؛ زیرا او تنها زن جنوبی از سواحل خلیج فارس و دریای عمان است که با وجود خیل مردان دست به قلم آن ناحیه ، زود به شهرت رسید و از سوی دیگر ، بر خلاف بیشتر جنوبی ها که رئالیسمی سیاسی و عینی را دستمایه کارشان قرار داده اند ، رئالیسم او به شدت زیر چنبره تخیل است ؛ تا آنجا که گاه آشکارا از رئالیسم دور می شود .

ویژگی بسیار ارزشمندی که در آثار منیرو روانی پور می توان سراغ گرفت ، نوعی گمگشتگی و بی هویتی است که در شخصیت های آثار او به طور واضح به چشم می خورد . او تمامی تلاش خود را می کند تا شخصیت های داستانی اش ، خود

را بیابند و از سایه به نور برسند. از منظر دیگر، او به مسائل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، رمانتیک، رئالیسم و... به طور کامل پرداخته و در هر رهگذر، ردپایی از خود بر جای نهاده است.

در این پایان نامه، بسیاری از کارکردهای روانشناختی با آثار منیرو روانی پور، انطباق داده می شود و بعد از بررسی های لازم، نتایج مثبت به دست می دهد. با تأمل در این کارکرد ها و ویژگی ها، می توان گوشه ای از چهره نویسنده را که در هاله ای از ابهام قرار دارد، آشکار ساخت.

در ابتدا، تاریخچه کوتاهی از جایگاه نقد ادبی روانشناختی در ایران و اروپا مطرح می شود که به دنبال آن مختصری درباره نویسنده و آثار او و سپس تعریف جامعی از نقد روانشناختی، جایگاه شخصیت و بررسی بعد روانی آن و فصول مشترک ادبیات و روانشناسی - که در طول عمر صد ساله دانش روانکاوی بارها به هم نزدیک و از هم دور شده اند - را به دست می دهیم. به دنبال آن طبقه بندی شخصیت ها را از نظر می گذرانیم و سپس به بررسی رویکرد های روانشناختی مورد نظر خواهیم پرداخت.

۱-۲. روش تحقیق

روش گردآوری مطالب، کتابخانه ای است، ولی در آن از روش تحلیلی استفاده می شود. در این تحقیق، آثار منیرو روانی پور از دیدگاه روانشناختی مورد بررسی قرار می گیرد. در این بررسی، نه تنها شخصیت های داستانی مورد بررسی قرار می گیرند، بلکه در تحلیل ادبی، بعد از بیان ویژگی های ادبی - روانشناسی، به شرح و تحلیل آثار و خالق آن همت گمارده می شود. بر این اساس، جهان بینی، ذهن و روان نویسنده نیز مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد.

۱-۳. پیشینه تحقیق

با توجه به دو دهه قدمت آثار منیرو روانی پور و نیز به رغم جایگاه ارزشمندی که در ادبیات داستانی معاصر دارد، تاکنون پژوهش جدی و علمی از بعد روانکاوی بر روی این آثار صورت نگرفته است.

نقد روانشناختی که پیدایش آن با پیدایش دانش روانکاوی همزمان است، در دهه های نخست شکل گیری، بیشتر در پی این بوده است که از آثار هنری و ادبی برای روشن تر کردن فرضیه های روانکاوی که در آن روزها، بسیار پیچیده به نظر می رسیدند، کمک بگیرد.

ما با نمونه های مختلف مانند عقده ادیپ - بر گرفته از تراژدی سوفوکل - ویا نارسسیسم - بر گرفته از اسطوره نرگس در ادبیات یونان - آشنا هستیم. به سخن دیگر، در آن سال ها از متن های ادبی بیشتر برای توضیح و تشریح فرضیه های

روانکاوی و ترسیم سیمای نویسنده یا شخصیت های داستانی و یا هر دو کمک گرفته می شد که از نمونه های آن می توانیم به نقد فروید بر تراژدی « هملت شکسپیر » و یا « ادیپ شاه سوفوکل » ، اشاره کنیم ؛ یعنی نقد ادبی روانشناختی در جهان از یک سو، به نام روانکاوان و استادان روانشناسی - به ویژه فروید - پیوند خورده است و از سوی دیگر، به ادبیات کلاسیک نیز در کنار ادبیات معاصر متوجه و منعطف بوده است .

اما ، در ایران چنین نیست . نقد ادبی روانشناختی در ایران ، اگر چه مانند هم‌تایان اروپایی خود از آسیب نگاری روان نویسنده و شخصیت های داستانی آغاز می کند ، اما بر خلاف آنها، نه به ادبیات کلاسیک ایران اقبالی نشان می دهد و نه نام روانکاوان و روانشناسان ایرانی را به خاطر می آورد. نقد ادبی روانشناختی در ایران به نام «صادق هدایت» و آثار او به ویژه « بوف کور» ، آنچنان سخت پیوند خورده است که تا سال ها ناقدان روانشناس ایرانی ، جز درباره او ، آثارشان را نمی نوشتند . صادق هدایت آنچنان نوشته بود که دیگران از نوشتنش ناتوان بودند و آنچنان زیسته بود که به نظر دیگران غریب و بیمارگونه می آمد و ناگزیر میان آن اوج دست نیافتنی و این غریبه نمایی و بیمارگونگی، آنچنان پیوندی در ذهن ناقدان آثارش برقرار شد که تا سالها بر جای ماند و باز هم سالها به طول خواهد انجامید ، تا اینکه نخستین نمونه های نقد روانشناختی بر آثار کلاسیک ادبی و همچنین دیگر نویسندگان معاصر ، نوشته شود .

نقد روانشناختی در ایران ، سابقه طولانی ندارد ، اما از میان همه شاخه های نقد روانشناختی باید به نقد یونگی اشاره کرد که زودتر از همه شاخه های دیگر در نقد ادبی ایران ، جا افتاده است . جلال ستاری ، سیروس شمیسا ، محمد صنعتی ، حورا یآوری و . . . در شمار کسانی هستند که از مفاهیم و فرضیه های روانشناختی تحلیلی یونگ در نقد آثار ادبی کلاسیک و معاصر کمک می گیرند و نمونه های خوبی از این قبیل نقد به دست داده اند .

اگرچه درباره منیرو روانی پور ، به عنوان یک نویسنده معاصر ، کارهای تحقیقی فراوانی صورت پذیرفته ، اما به طور مشخص و جداگانه، کارکردهای روانشناختی آثارش مورد بررسی قرار نگرفته است .

با نگاهی گذرا به این تعداد اندک تحقیقات پیشین در مورد نویسندگانی غیر از منیرو روانی پور ، چنین استنباط می شود که تحقیقات انجام شده ، محدود است و به سختی می تواند رهگشا باشد و حرف تازه و دید نوئی ارائه دهد . فقر پیشینه تحقیق در مورد آثار منیرو روانی پور از نظرگاه روانشناختی و محدودیت آن از یک سو ، بررسی بر روی آثار منیرو روانی پور را با مشکل مواجه می کند و از سوی دیگر با توجه به بکر و ناشناخته بودن این اثر از نظرگاه روانشناسی ، هر نوع نگاه و تحقیقی را بر روی آن ارزشمند می سازد .

۱-۴. موانع و مشکلات تحقیق

در بررسی آثار منیرو روانی و تحلیل شخصیت ها ، مشکلات زیادی وجود داشت . یکی از آن مشکلات ، نبود کامل مجموعه آثار منیرو روانی پور بود . پایان سال انتشار و یا عدم انتشار تعدادی از آثار او ، مسیر تحقیق را کمی ناهموار می ساخت . از سوی دیگر ، به دلیل خاصیت رئالیسم جادویی بسیاری از آثار او ، فهم و درک بسیاری از آثار، به ویژه تعدادی از داستان های کوتاه ، قدری مشکل ساز بود . از طرف دیگر، در تعدادی از آثار او ، بسیاری از صفحات حذف شده بود که این امر نیز گاهی بر مشکلات موجود ، می افزود .

۱-۵. مختصری درباره زندگی ، آثار و سبک منیرو روانی پور

زنان در عرصه آفرینش های ادبی ، آثار ماندگار و ارزشمندی را بر جای گذاشته اند و زنان بسیاری به خلق آثار ادبی روی آورده اند . تنوع و کیفیت آثار پدید آمده به حدی رسیده است که بتوان از شروع یک ادبیات زنانه سخن گفت ؛ چون بیشتر داستان های نویسندگان زن پیرامون دشواری های زندگی زنان نوشته شده است ، می توان به حاصل کار آنان، زیر عنوان «ادبیات زنان» داد . از جمله این زنان موفق ، « منیرو روانی پور» است .

۱-۵-۱. خانواده منیرو روانی پور

منیرو روانی پور در دوم مرداد ۱۳۳۳ در جفره بوشهر متولد شده است . دوران کودکی و نوجوانی او در جفره و بوشهر می گذرد، دورانی که به شکل گیری جهان داستانی منیرو روانی پور در سالهای پایانی دهه شصت، تأثیر انکارناپذیری دارند و او را به عنوان یکی از نویسندگان موفق ادبیات اقلیمی جنوب مطرح می سازند. در همین سالها است که با شعر منوچهر آتشی و محمد آقایی - که از شعرای منطقه به شمار می آمدند - آشنا می شود و چوبک و آثارش را می شناسد. سپس « به شیراز می رود و در دانشگاه این شهر روانشناسی می خواند» (تسلیمی، ۱۳۸۳: ۲۴۶) . در شیراز ازدواج ناموفقی را تجربه می کند که تنها پس از چند ماه به جدایی می انجامد. حوادثی که در این سالها رخ می دهد، از روانی پور زنی مستقل - که به نسبت زنان دیگر از دریچه متفاوتی به جامعه و حوادث آن می نگرد- می سازد.

برای ادامه تحصیل به آمریکا می رود و در رشته علوم تربیتی از دانشگاه ایندیانا موفق به اخذ مدرک کارشناسی ارشد می شود. او از سال ۱۳۶۰ ، به توصیه یکی از نزدیکانش، داستان نویسی را به صورت جدی آغاز می کند و در محافل ادبی و جلسات قصه خوانی، به صورت مداوم حضور می یابد تا اینکه اولین کتابش « کنیزو » در سال ۱۳۶۷ منتشر می گردد . پس از آن، تعداد زیادی داستان کوتاه و چند رمان می نویسد. وی هم اکنون از دسامبر ۲۰۰۷ با خانواده اش در آمریکا به سر می برد .

او خالق آثاری چون دل فولاد، اهل غرق، کولی کنار آتش، سیر یا سیر یا، زن فرودگاه فرانکفورت، کنیزو، نازلی، سنگ های شیطان، سفید برفی، باورها و افسانه های جنوب و... می باشد.

منیرو روانی پور در سالهای پایانی دهه شصت، با انتشار دو رمان « اهل غرق»، « دل فولاد» و مجموعه داستان « سنگهای شیطان» - که از سوی وزارت ارشاد توقیف گردید- خود را به عنوان نویسنده ای پرکار معرفی می کند. او در این سالها، با بهره گیری از فرصتی که نویسندگان برای انتشار آثارشان بدست آورده بودند، نتیجه چند سال فعالیت ادبی خود را در قالب این سه اثر به جامعه ادبی کشور ارائه می دهد. « اهل غرق»، اولین رمان منیرو روانی پور است که در سال ۱۳۶۸ منتشر می گردد و مورد توجه منتقدین قرار می گیرد. منیرو روانی پور در این مجموعه، در عین آنکه اصالت خود را به عنوان یک نویسنده زن حفظ می کند و همچنان دیدگاه انتقادی خود را در قالب شخصیت های داستانش - که زانی سرکش و عصیانگر هستند- به نمایش می گذارد، قصه هایی از تمامی اقشار جامعه را روایت می کند؛ نکته ای که در مجموعه « سیریا سیریا» نیز به چشم می آید. منیرو روانی پور پس از مجموعه « سیریا سیریا» که در سال ۱۳۷۲ منتشر می گردد و حاصل سفر او به نقاط مختلف می باشد، دست از کار می کشد و تا سال ۱۳۷۸ که « کولی کنار آتش» را منتشر می کند، فعالیت های جدی خود را در زمینه ادبیات محدود می کند. ازدواج با بابک تختی و پس از آن، تولد فرزند و به طور کلی تحولاتی که در زندگی شخصی روانی پور در طی این سالها پدید می آیند، در شکل دهی و تغییر جهان داستانی او نقش قابل توجهی دارند و نگاه عاطفی او را به حوادث و رویدادهای اطرافش دگرگون می کنند. اگر تا پیش از این، زنان داستان های منیرو روانی پور، انسانهایی آرمان گرا و سرکش هستند که هرگز به جبر جوامع مرد سالار تن نمی دهند، اما شخصیت های داستانی او در مجموعه های «زن فرودگاه فرانکفورت» (۱۳۸۰) و «نازلی» (۱۳۸۲)، به نوعی، اخلاقیات چنین جوامعی را به عنوان یک واقعیت پذیرفته اند، هرچند مطیع و فرمانبردار جامعه مرد سالار هم نشده اند. داستان های منیرو روانی پور در این دو مجموعه، از لحاظ ساختاری نیز دچار تحول شده اند. نوع نگاه شخصیت ها و همچنین رویدادهای داستان، شهری شده اند و دیگر از آن ذهنیت روستایی اثری نیست و مسائل و حوادث جامعه شهری، جایگزین دیدگاه پیشین گشته اند.

شاید زندگی بی رحم و پیچیده شهری و نگاه مادرانه ای که منیرو روانی پور بدست آورده است، دریچه تازه ای را پیرامون او گشوده و او را به این باور رسانده باشد که ادبیات اگر از درد امروز نگوید، بی ارزش است.

در پایان، باید افزود که او نه تنها به عنوان یک نویسنده بلکه به عنوان یک زن و فعال اجتماعی، به خوبی توانسته توانمندی‌ها و مهارت‌هایش را به رخ بکشد. قلم به دست، با نگاهی به آینده، از گذشته و حال وام می‌گیرد و یکه تاز پیش می‌رود. در جاهایی تسلیم می‌شود، ولی باز به کمک نیروی درون خود بر می‌خیزد و به ادامه راه می‌پردازد.

۱-۳-۵. شیوه و سبک منیرو روانی پور

منیرو روانی پور به نسلی از نویسندگان تعلق دارد که در سالهای پس از جنگ و با تغییر فضای اجتماعی و سیاسی حاکم بر کشور، تعریف جدیدی از تعهد و وظیفه ادبیات را ارائه می‌دهند؛ نویسندگانی که احساس ناامنی می‌کنند، از برخوردهای قهرآمیز با ادبیات و اهالی آن سرخورده شده‌اند و در انزوا قلم می‌زنند. این گروه از نویسندگان، با شکافی که حاصل تقابل تجدد و باورهای سنتی جامعه است، روبرو می‌شوند و آن را دستمایه آثار خود قرار می‌دهند، اما منیرو روانی پور برخلاف دیگر زنان داستان نویس، هرگز خود را تنها در قالب بیان مشکل هویت و جایگاه زن ایرانی در یک جامعه مرد سالار و نمایش رویارویی زنان آرمانگرا با اخلاقیات مسلط بر یک جامعه سنتی محدود نمی‌کند؛ بلکه با بهره‌گیری از سالهایی که در جفیره و جنوب کشور گذرانده است، باورهای مردم این اقلیم و یک دوره از زندگی آنان را نیز به تصویر می‌کشد.

توجه به رویارویی انسان و تکنولوژی و گرایش به رئالیسم جادویی از مشخصات بارز ادبیات داستانی این سالها می‌باشد. سبک قلم منیرو روانی پور نیز در آثارش به شیوه سوررئال و رئالیسم جادویی است که از مشخصه‌های بارز آن در آثارش می‌توان به بی‌زمانی و بی‌مکانی، آمیزش خیال و واقع، اسطوره و داستان‌های پریان، ابهام، فضا سازی و... اشاره کرد که به صورت آشکار به چشم می‌آیند. او گاه آنچنان مبهم سخن می‌گوید که خواننده را دچار سردرگمی می‌کند و گاه خواننده را درصراحت کلامش به شک می‌اندازد، به طوری که میان این خیال و واقعیت، نمی‌توان مرزی قائل شد.

هرچند سبک و زبان او در طول سال‌ها تغییر می‌کند، اما دغدغه‌های او ثابت هستند. شخصیت‌ها و درون‌مایه‌های داستان‌هایش تحول می‌پذیرند، اما تحولشان بر اساس هسته خاصی که دارند، به روند رشد طبیعی موجود زنده می‌ماند: مثل بزرگ شدن مریم، راوی داستان رمان دل فولاد.

آثار او، از اهمیت و تازگی خاصی برخوردار است. منیرو روانی پور در پی آن است که احساسات و تجربیات زنانه خویش را به قلم آورد و بدین ترتیب، هم بحران‌ها و تلاطم‌های درونی خویش را خالی کند و هم به نقد موضوع مورد نظر خود بپردازد. منیرو روانی پور، رمان‌هایش را خوب شروع می‌کند و این امر، توفیق کمی نیست. جاذبه، نخستین عاملی است که به هنگام خواندن داستان، شعر یا اثری تحقیقی، از یک کتاب مورد توقع است و خوشبختانه آثار او از این ویژگی برخوردار